

Управління освіти  
Шевченківської районної в місті Києві державної адміністрації

Заклад загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів №58

Методична розробка

*Інтегрований підхід викладання англійської мови  
як засіб формування ключових компетенцій  
здобувачів освіти*

з досвіду роботи  
учителя англійської мови  
вищої категорії, старшого вчителя  
Закладу загальної середньої  
освіти І-ІІІ ступенів №58  
Черкес Лесі Анатоліївни

Київ – 2019

## **Анотація**

Сучасні зміни структури та змісту шкільного курсу англійської мови вимагають удосконалення уроку. Саме цей предмет має в своєму арсеналі такі різноманітні форми і засоби, які можна застосовувати у навчанні іноземних мов.

Іноземна мова володіє широким діапазоном міжпредметних зв'язків, які сприяють розвитку пізнавальних інтересів. А це одна з умов ефективного навчання іноземних мов. З метою формування пізнавальних інтересів використовуються нестандартні форми уроків, головною метою яких є пробудження інтересу до навчальної праці. До них можна віднести й інтегровані уроки.

Основна ідея розробки – розширити знання про важливість та значущість інтегрованого підходу у викладанні англійської мови як засобу формування ключових компетенцій здобувачів освіти (зокрема, під час проведення інтегрованих уроків). Окрім теоретичного аспекту даний матеріал також містить практичні розробки інтегрованих уроків англійської мови та української мови і літератури для учнів 8 класу, які відповідають чинним програмам з обох предметів. Дана розробка буде цікавою для вчителів української та англійської мов, які працюють в середній та старшій школі.

## Зміст

|                               |    |
|-------------------------------|----|
| 1. Вступ                      | 2  |
| 2. Основна частина            | 4  |
| 3. Висновок                   | 10 |
| 4. Список використаних джерел | 13 |
| 5. Додатки                    |    |

## Вступ

Головне завдання вчителя іноземних мов — дати учням міцні знання відповідно до вимог програми з предмета. Виконуючи це завдання, варто реалізовувати всі навчально-виховні можливості предмета, докладаючи всіх зусиль, щоб зацікавити учнів, а також використовувати всі можливі засоби формування пізнавальних інтересів.

Зміст тематики спілкування з іноземних мов тісно пов'язаний із географією, інформатикою, літературою, біологією, психологією тощо. Це дає можливість пробудити пізнавальні інтереси учнів, показуючи, як знання окремих дисциплін можна використати для вивчення іноземних мов.

Проаналізувавши тематичне календарне планування іноземної мови, української мови та літератури у 8 класі, стало зрозумілим, що ці предмети шкільної програми об'єднує спільна тематика. Тому й виникла ідея розробки серії інтегрованих уроків.

Під час підготовки і проведення інтегрованих уроків можна зробити наступні висновки:

- підвищується якість знань учнів із предмету;
- розширюється кругозір дітей;
- покращується цілісність сприйняття світогляду учнями;
- розвиваються практичні навички застосування теоретичного матеріалу;
- виховується любов до предмету;
- розвиваються вміння працювати в колективі та висловлювати свої думки.

Виходячи з того, що інтеграція предметів — одна з перспективних тенденцій сучасної школи, варто впроваджувати систему інтегрованого уроку в свою викладацьку діяльність.

Реалізація інтегрованого підходу створює умови для підвищення інтересу до предмету, всебічного розвитку творчого потенціалу учнів, становлення духовної культури особистості громадянина України та

європейського співтовариства.

На таких уроках стимулюється робота із словником, розвиваються навички перекладу та виховання інтересу до подальшого пізнання культур українців та англійців за допомогою висловів відомих людей світу. Формується лінгвістична, соціокультурна (цінності, ідеали) та загальнонавчальна компетенції.

## Основна частина

### Інтегрований підхід викладання англійської мови як засіб формування ключових компетенцій здобувачів освіти

У 21 столітті традиційна система навчання відступає на другий план. Перед сучасною школою постає завдання, як навчити школярів отримувати нові знання, як сформувати в учнів навички які як серед кола усієї інформації виділяти основну та важливу, як синтезувати отриману інформацію, та як навчити учнів обмінюватися своїм досвідом та знаннями. Тому освітній процес потребує нестандартного, особливого підходу до навчання. Одним із таких підходів є інтегроване навчання.

Ефективність використання інтегрованого підходу до навчання пояснюється тим, що інтеграція здатна вирішити чисельні проблеми освітянської системи. Вже сьогодні є очевидним, що інтегроване навчання як ніяке інше закладає нові умови діяльності вчителів та учнів, є діючою моделлю активізації інтелектуальної діяльності та розвивальних прийомів навчання. Інтеграція зобов'язує до використання різноманітних форм викладання, що має великий вплив на ефективність сприйняття учнями навчального матеріалу.

Успішне вирішення проблем викладання іноземної мови пов'язане як з правильною методикою, так і з відповідним методологічним викладанням. Успішне та плідне вивчення іноземної мови повинно теоретично ґрунтуватися на механізмах і принципах освоєння мови загалом. Сьогодні дуже популярні “комунікативні” методики викладання іноземної мови, коли вчитель ставить собі за мету перш за все навчити розмовної мови. Це базується на міцній методологічній основі, яка пояснює як суть зародження й розвитку мови, так і суть її освоєння. Отже не тільки з методичної, але і з методологічної точки зору потрібно вчити не якісь особливі закінчення, відмінки, а саме розмовну

мову в контексті.

Практика показує, що найпродуктивніша форма проведення занять досягається при використанні принципу інтегрованого підходу (integrated approach), який об'єднує всі види розмовної діяльності: читання, письмо, говоріння й прослуховування, залежно від мети заняття і його етапів.

Оскільки у реальному спілкуванні неможливо виділити щось одне, відокремити від іншого і при цьому підтримувати процес спілкування, то й у вивченні іноземної мови для досягнення комунікативних цілей учні природно об'єднують (інтегрують) мовні навички. Тому логічно виникає необхідність будувати процес викладання з урахуванням інтегрованого підходу. А саме: розмова – це аудіювання і говоріння, а заповнення форми передбачає читання й письмо. На заняттях спроба відділити те, що часто функціонує як інтегровані вміння (integrated skills), видається штучною.

Аудіювання найчастіше веде до говоріння і це часто трапляється тоді, коли вчитель ставить запитання на розуміння і заохочує учнів говорити. Новий матеріал вводиться та закріплюється за допомогою сприйняття на слух. Якщо ж для введення матеріалу використовується підручник – то за допомогою говоріння й читання. Маючи ряд переваг, інтегроване навчання мови дозволяє поєднувати тематичний і нетематичний (не об'єднаний однією тематикою) підходи проведення занять.

Вибрана тема повинна бути інформативною, цікавою і важливою для учнів, а також давати велику кількість мовних форм і функцій. Інтегрований підхід, який природно передбачає і гуманістичний підхід до навчання, дозволяє створити позитивну емоційну атмосферу [1]. Цього можна досягти таким способом: саме заняття має стимулюючий, інформаційний характер (з обов'язковим поєднанням соціокультурної інформації) і відповідає темі, яка вивчається; вчитель сприяє підвищенню впевненості учнів у своїх знаннях, у собі. Він не повинен переривати учня, помилки виправляються коректно,

в кінці заняття, у вигляді вправ на певні структури, підкреслюючи, що помилки – типові.

Особливим є те, що інтегрований підхід дозволяє застосовувати на заняттях найрізноманітніші види роботи, зберігаючи при цьому принципи комунікативності, ситуативності, новизни та індивідуальності. Заняття проводиться у темпі, без пауз, із різноманітними завданнями. Їх використання вимагає вправ для розвитку всіх мовних навичок і умінь.

Навчання передбачає такі етапи: мовленнєва розминка (warming-up), виклад матеріалу, практика, поступовий перехід від навчальних вправ чи завдань до вільного мовлення. Це підхід від “мікродіяльності” (нагромадження словника, виявлення граматичних явищ, відповіді на питання для перевірки розуміння тексту тощо) до “макродіяльності” (рольові ігри, дебати, дискусії, інтерв’ю і т. ін.). Ефективним є також завдання продовжити різні ситуації чи переказати своїми словами, чи переформулювання (reformulation), тобто письмова передача змісту оригінального тексту своїми словами тощо.

На письмові види мовної діяльності теж треба звертати достатню увагу. Від цього зростає свідоме ставлення до мови, а це допомагає студентам побачити свої недоліки в роботі. Корисно також застосовувати такий вид роботи, як “quick writing” (швидке писання), коли учні за короткий проміжок часу (біля 10 хв.) повинні написати якомога більше на дану тему. Це найкраще практикувати на кінцевому етапі заняття.

Щодо режиму роботи, то корисно використовувати різні види групової або парної взаємодії та зміну традиційної форми T-S. Це додає різноманітності в роботі та додаткової можливості вправ. Чималу роль відіграє і читання. Тексти для читання можна використовувати інтенсивно або екстенсивно і завдання для розуміння текстів можна давати до читання, під час читання і після читання. Читання вголос дає змогу викладачу оцінити вимову студента, особливо наголос і ритм у зв’язному тексті. Після того, коли учні прослухали

чи прочитали текст, потрібно впевнитись, чи вони його зрозуміли.

Для цього існує чимала кількість різноманітних вправ. Багаторазовий вибір (multiple choice questions). Пропонуються можливі відповіді на запитання, але тільки один варіант правильний. Вірні чи хибні твердження (gap-file).

Розвиток продуктивних умінь говоріння й письма вимагає чималої підготовчої роботи і керованої практики. Завдання для розвитку навичок і умінь говоріння містять повністю контрольовані вправи, а саме тренувальні вправи.

Контрольовані види завдань акцентують на правильності вимови, граматики чи лексики, тоді як малоконтрольовані – на вільному висловлюванні. Трансформація запитань – адаптація запитань з підручника до особистого досвіду учня – забезпечує корисну додаткову практику й мотивацію через особистий підхід. Так вважають і чинять на практиці зарубіжні методисти [2]. І цей вид запитань рекомендується використовувати при першій-ліпшій можливості.

Для урізноманітнення заняття можна використати матеріали з газет, журналів, а також предмети, привезені з країни, мову якої вивчають. Щодо вивчення іноземної мови у середній та старшій школі, то доцільним є постійна співпраця вчителів іноземних мов з вчителями - предметниками, з координацією тематики матеріалу, який вивчається іноземною мовою з базовими предметами.

Отже, завдяки інтегрованому підходу можна зробити процес навчання іноземної мови дійсно мотивованим та продуктивним. Учні почувають себе впевненіше і готові до спілкування у реальних умовах, що і є метою заняття.

Беручи до уваги той факт, що тема інтеграції навчальних предметів дуже мало розроблена, а також, що інтеграція є найвищим ступенем втілення міжпредметних зв'язків, які мають великий потенціал для досліджень

педагогів, психологів, методистів. Вченими встановлено, що показником розумового розвитку учня є перенесення знань з одного предмета в інший, який характеризує продуктивність пізнавальної діяльності. Перенесення полягає в міжпредметному узагальненні відомого і синтезуванням нового, узагальненого знання. Міжпредметні зв'язки у навчанні вносять елементи творчості в розумову діяльність учня, а також елементи репродукції та пошуку, які проявляються в пізнавальній діяльності.

Зазначимо, що поняття „інтеграція” та „міжпредметні зв'язки” не є синонімічними, хоча обидва й обумовлені завданнями формування системи наукових знань, переконань, які відображають єдність реального світу. Спільним для цих понять є й те, що інтеграція та міжпредметні зв'язки сприяють розвитку цілісної особистості, активізують розумову діяльність того, хто навчається.

Далі слід відзначити, що на основі міжпредметних зв'язків будуються інтегровані уроки, які в свою чергу й активізують інтерес учнів до предмета. Тенденція уваги до проблеми інтеграції, започаткована К.Ушинським та В.Сухомлинським, значно розширилася і поглибилася в дослідженнях українських вчених – Л.Варзацької, М.Вашуленка, О.Савченко, Н.Світловської, І.Беха, І.Волкової, М.Іванчук та ін. Увага провідних педагогів, дидактів і методистів до проблеми інтеграції пояснюється тим, що це об'єднання спрямоване на посилення інформаційного змісту та емоційне збагачення сприймання, мислення і почуттів учнів завдяки залученню додаткового цікавого матеріалу, що дає можливість з різних боків пізнати явище, поняття, досягти цілісності знань учнів.

Інтегроване навчання з англійської мови має різні форми реалізації. Під комплексні проекти підлягають комбіновані та узагальнюючі уроки, спрямовані на активізацію та перевірку вмінь у різних видах мовленнєвої діяльності. Інтегрованого характеру можуть набувати окремі заняття з

англійської мови з предметами перекладацького циклу, лінгвокраїнознавством, порівняльною граматиною, лексикологією, стилістикою та практичним курсом другої іноземної мови.

## Висновок

Варто зазначити, що іноземна мова – один з найуніверсальніших предметів, здатних збагачувати зміст навчання. Об'єднання іноземної мови з іншими предметами має на меті вирішувати проблеми, з якими не можна впоратися не лише в межах однієї дисципліни, а й цілого циклу, оскільки необхідно застосовувати знання різних наук. Одним із способів організації викладання за проблемною ознакою є інтегровані курси іноземної мови із суспільствознавчими, художньо-естетичними, історичними та іншими предметами для загальноосвітніх і спеціалізованих шкіл. Створення таких комплексних дисциплін певною мірою вирішує завдання розробки та впровадження методів прискореної освіти, що є важливим у сучасних умовах, коли людство відшукує шляхи скорочення термінів навчального процесу.

На інтегрованих заняттях з іноземної мови вирішуються наступні завдання: подальший розвиток творчих умінь та навичок усного і письмового мовлення, здатності поглиблено читати, точно і всебічно розуміючи оригінальний англійський текст будь-якої складності; поповнення словникового запасу старшокласників та інтенсивна активізація лексичних одиниць, накопичених на попередніх етапах навчання; тренування та корекція навичок вимови; розвиток дискусійних і комунікативних умінь, навичок реферування та перекладу з української мови на англійську та навпаки.

Інтеграція в сучасній школі йде по декількох напрямках і на різних рівнях. Відзначимо ці рівні:

*Внутрішньоциклова інтеграція*

*Міжциклова інтеграція*

Враховуючи особливості календарно-тематичного планування предметів іноземної мови пропоную такі теми інтегрованих уроків

Англійська мова - зарубіжна література:

“Улюблений поет” , “Популярний автор” , “У бібліотеці” , “Давні

легенди”,

“Місце книги в нашому житті” , уроки позакласного читання

#### Англійська мова - українська мова

Множина іменників, ступені порівняння прикметників, порядок слів у реченні, числівники: кількісні, порядкові, часові форми дієслів, прислівники, складне речення.

#### Англійська мова - українська література

“ Свята і традиції ”, “ Ми – українці ”, “ Україна ”, “ Моє село ”, “ У театрі”, “ Відомі люди України ”

#### Англійська мова – історія

“ Великобританія” , “Україна” , “США” , “Австралія” , “Королівська родина”

“Молодіжна культура” , “Вестмінстер”.

#### Англійська мова - художня культура, музичне мистецтво

“ Музика навколо нас ”, “ Стилi музики ”, “ Культура Великобританії ”, “ Золотий вік британського мистецтва ”, “ Художники США ”, “ Українське мистецтво ”, “ Театр ”, “ Видатні митці ”

#### Англійська мова - інформатика

ІКТ супровід уроків, проектні роботи, дослідження з використанням Інтернету, дитячі

- презентації, виконання тестів на комп'ютерах

#### Англійська мова - географія

“Великобританія. Географічне положення” , “Мандруємо світом” , “Подорожі” , “США. Географічне положення”.

#### Англійська мова - екологія, хімія

“ Захист довкілля ”, “ Клімат України ”, “ Наша Земля – наш дім ”, “ Охорона здоров'я ”

“Languages without borders”

Інтегровані уроки сприяють формуванню в учнів якісно нових знань, що характеризуються

- вищим рівнем осмислення,
- динамічністю застосування в нових ситуаціях,
- підвищенням їх дієвості і системності внаслідок системного викладу

навчального матеріалу нових органічних взаємозв'язках.

Інтеграція уроків іноземної мови передбачає реалізацію принципів науковості, доступності, усвідомленості, емоційності. Вона сприяє підвищенню інтересу учнів до навчання, активізації їх навчальної діяльності. Інтегровані уроки сприяють узагальненню та закріпленню знань, здобутих впродовж навчального року, формують творчу уяву, образне мислення, пробуджують інтерес до просвітницької діяльності, виховують почуття прекрасного.

## Список використаних джерел

1. Абрамова Ю.Г. Використання міжпредметних зв'язків при викладанні англійської мови у вищих навчальних закладах: літературознавчий аспект / Ю.Г. Абрамова Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 9 (220), Ч. II, – Луганськ, 2011. – С. 96-102.
2. Архипова Т. Межпредметные связи: в чем их актуальность /Архипова Т. – К.: Учитель, 2001. – 125 с.
3. Дорофєєва Є. А. Реалізація інтегрованого підходу на уроках англійської мови / Є. А. Дорофєєва. Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях студентської молоді "Родзинка - 2008": Х Всеукр. студ. наук. конф., 24-26 квіт. 2008 р., м. Черкаси. Серія філологічні науки / МОН України, ЧНУ ім. Б. Хмельницького – Черкаси: Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008 – С. 49-51.
4. Іванчук М.Г. Основи технології інтегрованого навчання в початковій школі / М.Г. Іванчук. – Чернівці, – 2000. – С. 36-62.
5. Канова Л. П. Основні форми та методи навчання іноземної мови у вищому військовому навчальному закладі / Л. П. Канова // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2011. – № 57. – С. 153-157.
6. Морська Н.О. Інтегрований підхід до викладання іноземної мови. / Н.О. Морська // Проблеми лінгвістики науково-технічного і художнього тексту та питання лінгвометодики : [збірник наукових праць] / Вісник / Національного університету "Львівська політехніка" ; № 419. - Львів : Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2001. – С. 18-20.
7. Ніколаєва С.Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол. Авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.

## ДОДАТОК 1

### **An integrated lesson in English and Ukrainian literature:**

#### ***Taras Hryhorovych Shevchenko is a poet, a citizen and an artist.***

#### **Expected results:**

- to help students to become more aware of the artistic value of T.G. Shevchenko poetic work.;
- to develop students 'communication skills as a linguistic basis for students' entry into a multicultural environment;
- to encourage students to use English for intercultural communication;
- to form an active civic position among students;
- to cultivate feelings of patriotism, love for the native land, tolerant attitude to the cultural and ethnic diversity of the modern world.

#### **Type of lesson:** integrated lesson

**Equipment:** portrait of Shevchenko, exhibition of Kobzar's poetic works, cards, didactic material, computer

**Forms and methods of work:** multimedia presentations, group work, advanced tasks, cross-curricular communications, Microphone method, psychological state reflection, self-esteem.

### **Course of the lesson**

#### **I. Motivation of learning activity**

##### **1. Introductory words of the Ukrainian language teacher**

Доброго дня, дорогі діти! Сьогодні ми з вами будемо говорити про поважне ставлення до своєї культури (на прикладі поетичної творчості Т. Г. Шевченка), а також про толерантне ставлення до світового культурного розмаїття інших націй. Загалом, культурна різноманітність – невід’ємна властивість людських стосунків у громадянському суспільстві. Бути не таким, як всі, вміти відстоювати власні переконання – все це надає тільки правове громадянське суспільство, незважаючи на нетерпимість (нетолерантність) у сучасному світі. Проте давайте пригадаємо слова Т. Г.

Шевченка: «Учитесь, читайте, чужого навчайтесь, й свого не цурайтесь». Поет наголошує на тому, що не слід забувати про власні національні корені та переконання. Саме діалог різних культур розкриває особливості власної культури. Тому самоусвідомлення себе як нації неможливе без розуміння та прийняття чужої культури.

## **II. Purpose and lesson planning**

### **1. Students recite statements of tolerance and respect for different cultures (epigraphs to the lesson):**

- "To raise the weak is not enough: it is necessary to support him then" (William Shakespeare, English playwright)
- "Learn, read, learn someone else's, and do not shun your own" (T.G. Shevchenko, a prominent Ukrainian writer and poet)
- "A true sign by which a true sage can be identified is tolerance" (Henryk Ibsen, Norwegian playwright)
- "Train your mind to doubt, and your heart to tolerance!" (Georg Lichtenberg, German scientist and publicist)

### **2. Ukrainian language teacher.**

Тема нашого уроку «Тарас Григорович Шевченко – поет, громадянин, художник».

### **3. Teacher of English.**

Today we will hold an unconventional integrated lesson. Our peaceful dialogue will take place in groups ("Patriots" and "Patriots") as representatives of 2 world cultures - Ukrainians and English. The participants will demonstrate knowledge of T.G. Shevchenko's poetic art and English language skills for intercultural communication. We will see the need for a peaceful life with people of different nationalities. So the topic of our lesson is Taras Hryhorovych Shevchenko is a poet, a citizen, an artist.

## **III. Development of educational material**

### **I. Warming Up (Associative Bush)**

English teacher:

First name adjectives and nouns that can characterize T.H. Shevchenko.

What associations can you think of when you hear his name?

***Kobzar, talent, folk songs, paintings, Academy of Fine Arts, love for Ukraine, a patriot of his native land, artist, great poet.***

Учитель укр.мови: А група «Патріотів» представлятиме український переклад цих асоціацій.

II. Demonstration of the presentation «T. Shevchenko is the world sower of the intelligent, kind, majestic! »(Representatives of both teams)

Gr P S1 Our group had to find some interesting and important facts on the topic “T.H. Shevchenko as a poet”. We’d like to refresh some facts from his life.

GrP S2: T.H. Shevchenko was born on March 9, 1814 in the village of Moryntsi, not far from Kyiv, in the family of a serf. Taras didn’t like his home. He called it the hell. His mother died because of hard work. The life of Taras’ father was no much longer than his wife’s. And that was when the real hell began.

Gr P S3: His outlook was greatly influenced by folk arts. His mother, father, sister Katheryna knew a lot of folk songs.

Gr II S1: And our group found interesting facts about the topic "Shevchenko -an artist". And it seems to me that Shevchenko was more of an artist than a poet.

He began copying photos when he served as a master. Among his first works is a portrait of P. Enghelgardt, an unknown woman, a set of sketches on historical topics. There are presentations on the screen.

Gr P S2: But the decisive moment in his career was meeting with Ivan Soshenko at the Summer Garden (Petersburg). The latter introduced him to members of the Ukrainian diaspora in St. Petersburg.

Gr P S3: Shevchenko started attending classes at the Academy of Arts. He was then introduced to the Ukrainian writer Yevhen Grebinka. Taras' talent was recognized as a clear fact.

Gr P S1: I agree that painting was very important in Taras' life but his civic activities were the essential part of his life. Patriotism, devotion to his Motherland, love to Ukrainian people are the main topics of his poems, prosaic works, paintings and so on. Taras sacrificed everything for the sake of his people.

Gr P S2: I agree, Shevchenko's social activism has been an integral part of his life. But it should be noted that acquaintance with Zhukovsky also had an impact on the formation of Taras' poetic talent. Gradually, he began to pay less attention to his artwork.

Gr P S1: But remember: Shevchenko got silver medals at the Academy of Fine Arts.

Gr P S1: Yes, which proves the versatility of this outstanding personality. Imagine that Taras Grigorovich could choose an artist career.

Gr P S1: Then our Ukrainian people would have lost the talented poet and a prominent revolutionary.

Gr I S2 Yes, then our Ukrainian people would have lost a talented poet and famous fighter against lordly tyranny.

Учитель укр.мови: Підводячи підсумок хочеться сказати, що вивчаючи спадщину великого Кобзаря ми розширюємо наш кругозір. Вірші та прозові твори Шевченка актуальні в даний час. Мова його віршів-це втілення самої української мови.

Teacher of English: Shevchenko is a great poet and writer of the Ukrainian people. His great love to the native Ukraine is shown in his works. Reading the poems of the great poet, we are sure that Shevchenko is a patriot of his native land.

III. **A quiz.** If you were attentive, you will manage to answer the questions.

1. Shevchenko was still a child when he lost his parents. **A) True** B) False
2. Shevchenko was born in the family of a A) Cossack; **B) a serf**; C) poor farmer D) landowner.
3. Shevchenko was born on A) 10.03.1837; B) 19.03.1861; **C) 9.03.1814**
4. Shevchenko was good at: A) versifying; B) singing; C) **painting**.
5. Shevchenko dreamed of becoming a A) poet; B) composer; C) **artist**.
6. What songs impressed little Taras most of all? **A) folk songs**; B) pop songs; C) about nature.
7. Shevchenko served for his landowner as a **A) Cossack**; B) groom; C) cook.
8. Who introduced T.H. Shevchenko to Ukrainian Diaspora in St Petersburg? A) Serov; B) Perov; **C) Soshenko**.
9. To ransom ( викупити ) Shevchenko K.Brullov painted the portrait of **A) V. Zhukovskiy**; B) Yevhen Hrebinka; C) Enghelgardt.
10. T. Shevchenko got.... **A) silver medals**; B) gold medals; C) diplomas for his medals.

Teacher of the Ukrainian language: Група «Патріоти» виконує своє завдання.

IV. Музична хвилинка. Звуки чарівної флейти.

V. Виступи знавців поетичної творчості Т.Г. Шевченка на засадах толерантності та гуманоцентризму.

Група «Патріоти» (виразне читання напам'ять вірша «Садок вишневий коло хати»)

Teacher of English: In his poems Shevchenko depicted the mother as the most wonderful and sacred thing on the earth.

**“Patriots”. "Садок вишневий коло хати" in English**

Beside the hut the cherries are in bloom,  
And May bugs o'er them dance...The peasants from  
The fields return with weary seep...'Tis late...  
The young maids as they go sing songs...At home  
The tables have been laid, and supper waits.  
A family at table sit without...  
Dusk slowly comes, the evening stars are out.  
The daughter serves, but seems to take too long;  
The mother is impatient and about  
To scold, when lo! - a bird bursts into song.  
The darkness cloaks the heavens overhead...  
Beside the hut her little ones to bed  
The mother puts, and then, afraid that they'll  
Not sleep, lies down nearby...  
The world seems dead;  
All's still save for the maids and nightingale.

Teacher of English: Shevchenko wrote of his love for homeland and the fight for its freedom and happiness, of hatred to any oppression, of the fight for spiritual freedom, he expressed burning hatred to any form of national and social oppression ...

**Група «Пам'яті».** (виразне читання напам'ять вірша «Мені однаково, чи буду»)

**“Patriots”.**

It Makes No Difference To Me  
It makes no difference to me,  
If I shall live or not in Ukraine  
Or whether any one shall think  
Of me 'mid foreign snow and rain.  
It makes no difference to me.  
In slavery I grew 'mid strangers,

Unwept by any kin of mine;  
In slavery I now will die  
And vanish without any sign.  
I shall not leave the slightest trace  
Upon our glorious Ukraine,  
Our land, but not as ours known.  
No father will remind his son  
Or say to him, "Repeat one prayer,  
One prayer for him; for our Ukraine  
They tortured him in their foul lair."  
It makes no difference to me,  
If that son says a prayer or not.  
It makes great difference to me  
That evil folk and wicked men  
Attack our Ukraine, once so free,  
And rob and plunder it at will.  
That makes great difference to me.

Ukrainian language teacher: recites a poem in Ukrainian.

Teacher of English: Let's listen to the great poem of "The Testament".

Danylo is reciting.

**"Patriots".**

The Testament  
Dig my grave and raise my barrow  
By the Dnieper-side  
In Ukraina, my own land,  
A fair land and wide.  
I will lie and watch the cornfields,  
Listen through the years  
To the river voices roaring,  
Roaring in my ears.

When I hear the call  
Of the racing flood,  
Loud with hated blood,  
I will leave them all,  
Fields and hills; and force my way  
Right up to the Throne  
Where God sits alone;  
Clasp His feet and pray...  
But till that day  
What is God to me?  
Bury me, be done with me,  
Rise and break your chain,  
Water your new liberty  
With blood for rain.  
Then, in the mighty family  
Of all men that are free,  
May be sometimes, very softly  
You will speak of me?

#### **IV. Summary of the lesson**

Ukrainian language teacher: Учасники груп добре продемонстрували розуміння головної думки поетичної творчості Т.Г.Шевченка – свободу вияву кожної людини на свої права та можливості, на свободу слова та переконань. Поет щиро прагне до розвинутого демократичного громадянського суспільства. Памя'тайте, що в основі етики мирних міжнаціональних відносин завжди лежить принцип толерантності та взаємної поваги. Бо поважати свій та інший народи, їхні традиції та обряди – це вивчати їх, знати їхню історію. Саме в діалозі культур відбувається їхній взаємний розвиток.

Teacher of English: Well done. I think you have worked a lot while collecting the material. And now try to be poets. Let's write a poem about Taras Hryhorovych Shevchenko.

**Сенкан ...A cinquain.**

Teacher of English: You have demonstrated the good knowledge of the facts about Shevchenko. Every person has the right to have his own opinion. He wants his native land to be free of any form of oppression. We should respect our people and other peoples too...

**V. Reflection**

-What did you understand in the lesson?

**Self-esteem.**

"In the lesson, I defined for myself... "

"At the lesson I get to know ..."

"Now I can ...".

**VI. Homework:**

How do you understand the words in Ukrainian and English on the topic:  
"How many languages do you know, how many times you are the person?" »

## **Інтегрований урок**

**з англійської мови та української літератури за темою :**

**Тарас Григорович Шевченко – поет, громадянин, художник.**

***Taras Hryhorovych Shevchenko is a poet, a citizen, an artist.***

### **Очікувані результати:**

- допомогти учням глибше усвідомити художню цінність поетичної творчості Т.Г. Шевченка;
- розвивати комунікативні вміння та навички учнів як лінгвістичні засади входження учнів у полікультурне середовище;
- заохочувати учнів до використання англійської мови для міжкультурного спілкування;
- формувати в учнів активну громадянську позицію;
- виховувати почуття патріотизму, любові до рідного краю, толерантне ставлення до культурного та етнічного розмаїття сучасного світу.

**Тип уроку:** інтегрований урок

**Обладнання:** портрет Т. Г. Шевченка, виставка поетичних творів Кобзаря, картки, дидактичний матеріал, комп'ютер

**Форми й методи роботи:** мультимедійні презентації, робота в групах, випереджальні завдання, міжпредметні зв'язки, метод „Мікрофон”, рефлексія психологічного стану, самооцінка.

### **Хід уроку**

#### **I. Мотивація навчальної діяльності**

##### **1. Вступне слово вчителя української мови.**

Доброго дня, дорогі діти! Сьогодні ми з вами будемо говорити про поважне ставлення до своєї культури (на прикладі поетичної творчості Т. Г. Шевченка), а також про толерантне ставлення до світового культурного розмаїття інших націй. Загалом, культурна різноманітність – невід'ємна властивість людських стосунків у громадянському суспільстві. Бути не

таким, як всі, вміти відстоювати власні переконання – все це надає тільки правове громадянське суспільство, незважаючи на нетерпимість (нетолерантність) у сучасному світі. Проте давайте пригадаємо слова Т. Г. Шевченка: «Учитесь, читайте, чужого навчайтесь, й свого не цурайтесь». Поет наголошує на тому, що не слід забувати про власні національні корені та переконання. Саме діалог різних культур розкриває особливості власної культури. Тому самоусвідомлення себе як нації неможливе без розуміння та прийняття чужої культури.

## **II. Цілевизначення та планування уроку**

1. Учні декламують вислови про толерантність та поважне ставлення до різних культур (епіграфи до уроку):

- «Підняти слабкого – цього замало: треба ще його потім і підтримати» (Вільям Шекспір, англійський драматург)
- «Учитесь, читайте, чужого навчайтесь, й свого не цурайтесь» (Т. Г. Шевченко, видатний український письменник та поет)
- «Дійсна ознака, за якою можна впізнати справжнього мудреця, - терпимість» (Генрік Ібсен, норвезький драматург)
- «Привчи свій розум до сумніву, а серце до терпимості!» (Георг Ліхтенберг, німецький учений і публіцист)

### 2. Учитель укр. мови.

Тема нашого уроку «Тарас Григорович Шевченко – поет, громадянин, художник».

### 3. Учитель англ. мови.

Сьогодні ми проведемо нетрадиційний інтегрований урок. Наш мирний діалог відбуватиметься у колі груп («Патріоти» та «Patriots») як представників 2 світових культур – українців та англійців. Учасники продемонструють знання поетичної творчості Т. Г. Шевченка та навички володіння англійською мовою для міжкультурного спілкування. Ми

переконаємося в необхідності мирного життя з людьми різних національностей. So the topic of our lesson is ***Taras Hryhorovych Shevchenko is a poet, a citizen, an artist.***

### **III. Опрацювання навчального матеріалу**

I. Warming –up ( Асоціативний куш )

Учитель англ. мови: First name adjectives and nouns that can characterize Т.Н. Shevchenko. What associations can you think of when you hear his name?

***Kobzar, talent, folk songs, paintings, Academy of Fine Arts, love for Ukraine, a patriot of his native land, artist, great poet.***

Учитель укр.мови: А група « Патріотів» представлятиме український переклад цих асоціацій.

II. Демонстрація презентації «Т. Г. Шевченко – світовий сіяч розумного, доброго, величного!» ( Представники обох команд )

Gr P S1 Our group had to find some interesting and important facts on the topic “Т.Н. Shevchenko as a poet”. We’d like to refresh some facts from his life.

GrP S2: Т.Н. Shevchenko was born on March 9, 1814 in the village of Moryntsi, not far from Kyiv, in the family of a serf. Taras didn’t like his home. He called it the hell. His mother died because of hard work. The life of Taras’ father was no much longer than his wife’s. And that was when the real hell began.

Gr P S3: Taras’ outlook was greatly influenced by folk arts. His mother, father, sister Katheryna knew a lot of folk songs.

Gr П S1: А наша група знайшла цікаві факти щодо теми « Шевченко – художник». І мені здається, що Шевченко був більше художником ніж поетом.

Він почав копіювати фотографії, коли він служив у пана Серед його перших робіт-портрет П. Enghelgardt, невідомої жінки, набір замальовок на історичні теми. Є презентації на екрані.

Gr П S2: Але вирішальним моментом у його кар'єрі стала зустріч з Іваном Сошенком в Лєтньому саду (Петербург). Останній познайомив його з членами української діаспори в Петербурзі.

Gr П S3: Шевченко почав відвідувати заняття в Академії мистецтв. Потім він був представлений українському письменникові Євгену Гребінці. Талант Тараса був визнаний безсумнівним фактом.

Gr P S1: I agree that painting was very important in Taras' life but his civic activities were the essential part of his life. Patriotism, devotion to his Motherland, love to Ukrainian people are the main topics of his poems, prosaic works, paintings and so on. Taras sacrificed everything for the sake of his people.

Gr П S2: Погоджуюся, громадська активність Шевченка були невід'ємною частиною його життя. Але не можна не відзначити, що знайомство з Жуковським також мало вплив на формування поетичного таланту Тараса. Поступово він став менше звертати увагу на свої художні роботи.

Gr P S1: But remember: Shevchenko got silver medals at the Academy of Fine Arts.

Gr П S1: Так, що доводить універсальність цієї видатної особистості. Уявіть, що Тарас Григорович міг би вибрати кар'єру художника.

Gr P S1: Then our Ukrainian people would have lost the talented poet and a prominent revolutionary.

Gr I S2 Так, тоді б наш український народ втратив би талановитого поета і відомого борця проти панського свавілля.

Учитель укр.мови: Підводячи підсумок хочеться сказати, що вивчаючи спадщину великого Кобзаря ми розширюємо наш кругозір. Вірші та прозові твори Шевченка актуальні в даний час. Мова його віршів-це втілення самої української мови.

Учитель англ. мови: Shevchenko is a great poet and writer of the Ukrainian people. His great love to the native Ukraine is shown in his works. Reading the poems of the great poet, we are sure that Shevchenko is a patriot of his native land.

III. **A quiz.** If you were attentive, you will manage to answer the questions.

11. Shevchenko was still a child when he lost his parents. **A) True** B) False
12. Shevchenko was born in the family of a A) Cossack; **B) a serf**; C) poor farmer D) landowner.
13. Shevchenko was born on A) 10.03.1837; B) 19.03.1861; **C) 9.03.1814**
14. Shevchenko was good at: A) versifying; B) singing; C) **painting**.
15. Shevchenko dreamed of becoming a A) poet; B) composer; C) **artist**.
16. What songs impressed little Taras most of all? **A) folk songs**; B) pop songs; C) about nature.
17. Shevchenko served for his landowner as a **A) Cossack**; B) groom; C) cook.
18. Who introduced T.H. Shevchenko to Ukrainian Diaspora in St Petersburg? A) Serov; B) Perov; **C) Soshenko**.
19. To ransom ( викупити ) Shevchenko K.Brullov painted the portrait of **A) V. Zhukovskiy**; B) Yevhen Hrebinka; C) Enghelgardt.
20. T. Shevchenko got.... **A) silver medals**; B) gold medals; C) diplomas for his medals.

Учитель укр. мови: Група «Патріоти» виконує своє завдання.

IV. Музична хвилинка. Звуки чарівної флейти.

V. Виступи знавців поетичної творчості Т.Г. Шевченка на засадах толерантності та гуманоцентризму.

Група «Патріоти» (виразне читання напам'ять вірша «Садок вишневий коло хати») Учитель укр.мови: ....

Учитель англ. мови: In his poems Shevchenko depicted the mother as the most wonderful and sacred thing on the earth.

**Група "Patriots". "Садок вишневий коло хати" in English**

Beside the hut the cherries are in bloom,  
And May bugs o'er them dance...The peasants from  
The fields return with weary seep...'Tis late...  
The young maids as they go sing songs...At home  
The tables have been laid, and supper waits.  
A family at table sit without...  
Dusk slowly comes, the evening stars are out.  
The daughter serves, but seems to take too long;  
The mother is impatient and about  
To scold, when lo! - a bird bursts into song.  
The darkness cloaks the heavens overhead...  
Beside the hut her little ones to bed  
The mother puts, and then, afraid that they'll  
Not sleep, lies down nearby...  
The world seems dead;  
All's still save for the maids and nightingale.

Учитель укр.мови: ...

Учитель англ. мови: Shevchenko wrote of his love for homeland and the fight for its freedom and happiness , of hatred to any oppression , of the fight for spiritual freedom , he expressed burning hatred to any form of national and social oppression ...

Група «Патріоти». (виразне читання напам'ять вірша «Мені однаково, чи буду»)

**Група "Patriots".**

It Makes No Difference To Me  
It makes no difference to me,  
If I shall live or not in Ukraine  
Or whether any one shall think  
Of me 'mid foreign snow and rain.  
It makes no difference to me.  
In slavery I grew 'mid strangers,  
Unwept by any kin of mine;  
In slavery I now will die  
And vanish without any sign.  
I shall not leave the slightest trace  
Upon our glorious Ukraine,  
Our land, but not as ours known.  
No father will remind his son  
Or say to him, "Repeat one prayer,  
One prayer for him; for our Ukraine  
They tortured him in their foul lair."  
It makes no difference to me,  
If that son says a prayer or not.  
It makes great difference to me  
That evil folk and wicked men  
Attack our Ukraine, once so free,  
And rob and plunder it at will.  
That makes great difference to me.

Учитель укр.мови: ...

Учитель англ. мови: Let's listen to the great poem of "The Testament".

Danylo is reciting.

Група «Пам'яті». (виразне читання напам'ять вірша «Заповіт»)

Група "Patriots".

The Testament

Dig my grave and raise my barrow  
By the Dnieper-side  
In Ukraina, my own land,  
A fair land and wide.  
I will lie and watch the cornfields,  
Listen through the years  
To the river voices roaring,  
Roaring in my ears.  
When I hear the call  
Of the racing flood,  
Loud with hated blood,  
I will leave them all,  
Fields and hills; and force my way  
Right up to the Throne  
Where God sits alone;  
Clasp His feet and pray...  
But till that day  
What is God to me?  
Bury me, be done with me,  
Rise and break your chain,  
Water your new liberty  
With blood for rain.  
Then, in the mighty family  
Of all men that are free,  
May be sometimes, very softly  
You will speak of me?

#### **IV. Підсумок уроку**

Учитель укр.мови: Учасники груп добре продемонстрували розуміння головної думки поетичної творчості Т.Г.Шевченка – свободу вияву кожної людини на свої права та можливості, на свободу слова та

переконань. Поет щиро прагне до розвинутого демократичного громадянського суспільства. Памя'тайте, що в основі етики мирних міжнаціональних відносин завжди лежить принцип толерантності та взаємної поваги. Бо поважати свій та інші народи, їхні традиції та обряди – це вивчати їх, знати їхню історію. Саме в діалозі культур відбувається їхній взаємний розвиток.

Учитель англ. мови: Well done. I think you have worked a lot while collecting the material. And now try to be poets. Let's write a poem about Taras Hryhorovych Shevchenko.

### **Сенкан ...A cinquain.**

Учитель англ. мови: You have demonstrated the good knowledge of the facts about Shevchenko. Every person has the right to have his own opinion. He wants his native land to be free of any form of oppression. We should respect our people and other peoples too...

### **V. Рефлексія**

-Що ви зрозуміли на уроці про себе?

Самооцінювання. На уроці я визначив для себе ...». "At the lesson I get to know ..." «Мені вдалося (мені не вдалося)...». "Now I can ...".

**VI. Домашнє завдання:** як ви розумієте вислів українською та англійською мовами на тему: « Скільки мов ти знаєш, стільки разів ти людина» «As many languages you know, as many times you are a man. »

## ДОДАТОК 2

### **An integrated lesson in English and Ukrainian languages:**

#### **"The order of words in the sentence in English and Ukrainian"**

**Type of the lesson** - combined integrated

**Reasons:**

- in the 8th grade textbook in Ukrainian there are issues of integration with a foreign language, all these issues are included in the lesson;
- there is a problem in English lessons: learners make mistakes when drafting sentences with ready words and phrases, as well as when translating sentences from Ukrainian into English, the main mistake is the incorrect order of words in a sentence; there is a problem with the intonation of the announcement of English proposals.

Students conduct a comparative analysis of the features of the proposal in the Ukrainian and English languages, as there are similarities and differences in these subjects of study in these subjects.

**Expected results:** generalization and systematization of students' knowledge on the topic: "The order of words in a sentence in English and Ukrainian".

**Objectives:**

**Educational:**

- Comparison of the basic features of Ukrainian and English sentences: the order of words of narrative, interrogative and inciting sentences;
- widening the horizons of students.

**Developing:**

- developing skills to compare, summarize and draw conclusions;
- improving the ability to read sentences in English using ascending and descending intonation.
- improving the ability to jointly resolve issues.

## **Course of the lesson**

### **I. Organizational moment**

#### **1. Greetings in Ukrainian and English:**

*Teacher 1 (Ukrainian language teacher):* Доброго дня, хлопці та дівчата!

*Teacher 2 (English teacher):* Good morning, girls and boys! Sit down, please! Nice to see you!

#### **2. Dictionary work**

Integration (Lat. Integratio - Recovery, Filling, Connection - The Process of Combining Parts into a Whole) (Dictionary of Foreign Words)

In the general sense it means "union, interpenetration".

Here and we will "penetrate" the topic of our lesson, consider the same phenomena on both sides: the Ukrainian and English languages.

#### **3. Announcing the topic of the lesson**

Today we will find with you similarities and differences in the Ukrainian and English languages on the topic: "The order of words in the sentence in English and Ukrainian". We will summarize and systematize knowledge on this topic.

### **II. Main part**

#### **English teacher**

The order of the words in the sentence plays a more important role for English than for Ukrainian. This can be explained by the fact that there are a large number of different prefixes, suffixes and endings in the Ukrainian language, which indicate the functions of words and their interrelation in the sentence, so their position may be relatively free.

English is characterized by the fact that the relation between words and their functions is expressed by their order in a sentence. Therefore, it is necessary to know the correct place of each member (component) in the sentence, not to confuse them and not to change the members of the sentence in places (especially

the subject and the appendix), as this can change the overall content of the sentence.

*Українська мова*

- *Джейн дивилася цей фільм минулої неділі.*
- *Цей фільм дивилася Джейн минулої неділі. (від перестановки підмета на додатку не змінюється загальний зміст речення)*

*Англійська мова*

- *Jane watched this movie last Sunday. – Джейн дивилася цей фільм минулої неділі.*
- *This movie watched Jane last Sunday. – Цей фільм спостерігав за Джейн минулої неділі.*

English sentences can be in direct and indirect order of words.

#### Direct word order

Direct Word Order is used in English in narrative sentences (affirmative or negative). The peculiarity of the direct order of words is that the subject always stands before the adverbial part.

In direct word order, in most cases, the following word order in the sentence is followed:

1. *The Subject – підмет (Хто? Що?)*
2. *The Predicate – присудок (Що робить? В якому стані знаходиться? Ким або чим виявляється?)*
3. *Object – додаток (Кого? Чого? Що? Кому? Чому? Ким? Чим?)*
4. *Adverbial Modifier – обставина (Де? Коли? Як? Куди?)*
5. *I sent you a letter yesterday. – Я відправив тобі листа вчора.*
6. *They won't go with us to the party tomorrow. – Вони не підуть з нами на вечірку завтра.*

The definition is not taken into account in this sequence diagram, as it may depend on both the subject and the appendix, so it may take different positions in the sentence.

1. *Little Jenny plays with her friends every day. –*

*Маленька Дженні грає зі своїми друзями кожен день.*

2. *Jack buys beautiful flowers for his wife every day. – Джек купує гарні квіти для своєї дружини кожен день.*

Непрямий порядок слів

Indirect Word Order (indirect word order or inversion) - the word order in which the subject stands after the sentence or some part of the sentence. Some types of sentences require the use of the indirect word order.

Indirect word order is used in most interrogative sentences.

Only a part of the preposition (auxiliary or modal verb) is placed before the subject.

1. *Didn't you go to the cinema yesterday? – Чи ти не ходив вчора у кіно?*

2. *Would you bring me some tea, please? – Не міг би ти принести мені чаю, будь ласка?*

3. *Is Francis working in his room at the moment? – Чи працює зараз Френсіс у своєму кабінеті?*

However, if the preposition is expressed in the semantic verb to be or to have, then they are placed before the subject and do not require auxiliary verbs. In modern English, the sense verb to have is more commonly used with the auxiliary verb do.

1. *Have you a pen? – У тебе є ручка?*

2. *Do you have a pen? – У тебе є ручка?*

3. *Is she at home now? – Вона зараз вдома?*

Indirect word order is also used in sentences beginning with there (the construction there is / there are), where it is used as an introduction or formal subtext.

1. *There is nothing funny in what I say. – Нема нічого кумедного в тому, що я кажу.*

2. *There worked a lot of people for that plant. – На тому заводі працювало багато людей.*

3. *There plays Jane with her son in the garden. – В саду грає Джейн зі своїм сином.*

Indirect word order is used in sentences that begin with the word *here*. However, if the subject is expressed by a pronoun, then the direct word order is used.

1. *Here is your teddy. – Ось твій ведмедик.*

2. *Here comes my sister Monica. – Ось йде моя сестра Моніка.*

3. *Here is the house where Jack lives. – Це дім, в якому живе Джек.*

4. *Here he is! – Ось він!*

5. *Here we go! – Почнемо! Поїхали!*

Indirect word order occurs in the second part of complex sentences after *so* (as well as) and *neither* (also not). In this case, the dependent (contracting) part uses the same auxiliary verb as in the main part.

1. *Jack didn't know how to repair that broken car, neither did we. – Джек не знав, як відремонтувати ту розбиту машину, не знали й ми.*

2. *Most of French are good at cooking and so are you, right? – Більшість французів готують добре, й ти також, чи не так?*

Indirect word order is also used in simple exclamation points that express wishful thinking.

1. *Be it so! – Да буде так!*

2. *May you never be sad! – Нехай ти ніколи не будеш сумувати!*

3. *May all your wishes come true! – Бажаю тобі, щоб всі твої мрії збулися!*

Indirect word order is also used to make the sentence more pronounced or to emphasize a certain part of a sentence. It depends not on the type of sentence, but more on the wishes and intentions of the author and is used in fiction. Often

an indirect word order is used when a circumstance is given at the beginning of a sentence.

1. *Silently and attentively did the man listen to the priest.* – *Мовчки та уважно слухав чоловік проповідника.*

2. *In the dark wood with no paths stood and shouted two boys.* – *У лісі темному, без жодної стежинки, стояли та кричали два хлопчика.*

Indirect word order can be used if in the beginning of a sentence there are circumstances in vain, never, little, which convey a negative meaning, as well as words only, hardly, hardly no sooner (soon after) and more. In this case, the auxiliary verb *do* in the proper form should be used if the preposition is expressed as a semantic rather than an auxiliary or modal verb.

1. *In vain were we trying to find Mary in the wood.* – *Даремно ми намагалися знайти Мері у лісі.*

2. *Never before have I seen such beautiful park.* – *Ніколи до цього я не бачив такого гарного парку.*

3. *Little does he think that he doesn't need our help.* – *Він зовсім не думає, що потребує нашої допомоги.*

The indirect word order is also found after the words *so*, *now*, *thus*, *then* at the beginning of a sentence. If a subject is expressed by a pronoun, then the sentence uses the direct order of the words.

1. *Now was the time to attack.* – *Тоді настав час для нападу.*

2. *So spent he his holidays in Paris.* – *Так (таким чином) він провів свою відпустку в Парижі.*

3. *Thus spoke Mr. Jameson standing near the door.* – *Так говорив містер Джеймсон, поки він стояв біля дверей.*

Indirect word order can be used after directional pointers, such as *in*, *out*, *down*, *away*, *up*, if they are at the beginning of a sentence.

1. *Away ran children.* – *Діти утекли геть.*

2. *Down fell Peter.* – *Пітер впав вниз.*

3. *Up flew Kate's balloon.* – *Кулька Кейт летить вгору.*

If the subject is expressed by a pronoun, then the direct order of the words is used in such sentences.

1. *I fell down. – Я впаав.*

2. *It flew away. – Воно летіло геть.*

Indirect word order is also used in conditional sentences without conjunctions, if the prepositional part pronoun expressed by the verbs was, were, had, could, or should. In an indirect order, the words sound more emotional and brighter.

1. *Even was Ann starving, she would never ask for money. – Навіть якщо б Енн голодувала, вона б ніколи не попросила б грошей.*

2. *I would have felt better, had I stayed at home instead of going to school. – Я б почував себе краще, якщо б залишився вдома, а не пішов до школи.*

3. *Jack wouldn't take a taxi at night to go home, could he stay at our place. – Джек не викликав би таксі увечері, щоб поїхати додому, якщо б він міг залишитися у нас.*

### **Teacher of Ukrainian**

Порядок слів - це властиве мові взаємне розміщення членів речення при певній смисловій структурі висловлювання. Він зумовлений граматичною будовою мови, закріплений літературною традицією. Українська мова допускає відносно вільний, гнучкий порядок слів у реченні. Існує порядок слів прямий і зворотний (інверсія).

Однією з особливостей побудови речення в офіційно-діловому і науковому стилі мови є прямий порядок слів. Він виражається у таких позиціях головних і другорядних членів речення:

- підмет стоїть перед присудком: *Інфляція стала невід 'ємною ознакою економіки в ХХ ст.; Праця, земля і капітал - основні фактори виробництва;*
- узгоджене означення, виражене займенником, прикметником, порядковим числівником, дієприкметником, стоїть перед означуваним

словом: *особливості інфляційних процесів у перехідних економіках; Національні економічні системи функціонують у конкурентному довкіллі;*

- *неузгоджене означення (виражене іменником, неозначеною формою дієслова, прислівником та ін.) вживається після означуваного слова; доходи від вибору ресурсозбереження; чинники успіху; угода про позики; бажання працювати, робота вручну;*

- *додаток займає позицію після слова, яке ним керує:*

*Розгляньмо докладніше проблему оподаткування ділових фірм;  
Соціологія може надати значну допомогу службі зайнятості;*

- *в обставини вживаються довільно: Упродовж 1991-1996рр. суттєво зменшилася інвестиційна активність в Україні; Українська економічна наука як самостійне явище вивчена лише фрагментарно;*

- *в місці вставних слів і словосполучень залежить від того, що саме треба виділити. Вставні слова на початку речення стосуються усього речення, усередині - того слова, що стоїть після них. Вставні слова вказують на сказане раніше, служать для пояснення окремих слів і словосполучень, відсилають до джерел, допомагають висловити ступінь вірогідності тощо, напр.: Як було зазначено, особливістю інфляції у перехідних економіках є Ті надмірно високі темпи; Як відомо, перехід від економіки з централізованим плануванням до ринкових відносин -процес непростий і болісний; Письменник - це, вважай, ціла галактика зі своїми магнітними бурями, супутниками, періодами неспокійного сонця (Б. Олійник).*

Чи змінюється зміст речення зі зміною порядку слів? До прикладу вільно поміняємо місцями члени речення: *Я розповім вам усе. Усе я вам розповім. Вам я все розповім.* Кожне речення є внутрішньою парадигмою однієї конструкції, але змінюється інтонація, смисловий наголос. Вибір мовцем того чи іншого порядку слів залежить від умов спілкування, мети і

змісту висловлювання, структури думки, того, що саме вважає мовець основним у комунікативному плані, контексту тощо.

Порядок слів належить і до таких стилістично-синтаксичних категорій, з якими найчастіше пов'язують змістову чіткість, виразність, стилістичну тональність фрази. Початковий рядок Шевченкового вірша *Рече та стогне Дніпр широкий* - постраждав би, якби ми впорядкували члени речення: Широкий Дніпр реве та стогне. Початкова і кінцева позиції слів у реченні надзвичайно вирашні. До речі, у ділових текстах, вважають, інформаційна роль порядку слів зростає ближче до кінця речення, напр.: *У секторі підприємництва в Англії щорічно створюються сотні тисяч нових робочих місць.*

Отже, інверсія має бути підпорядкована певній меті, найчастіше - надати ваги якомусь слову, напр.: *Порожніми балачками переповнений світ; Силою і примусом, грубістю і погрозами можна підкорити собі інших, але це буде вдаваний успіх; Поліпшити якість використання інформаційних систем у повсякденній практиці економіста можуть і зобов'язані вищі навчальні заклади.*

Деколи інверсія шкодить логіці викладу, тоді вона стає неможливою, а саме:

- а) якщо підмет і прямий додаток перебувають дуже близько один від одного і мають однакове формальне граматичне вираження, напр.: *Радість дає знання; Гнів викликав біль; День змінює ніч; Вчинок зумовлює слово;*
- б) у так званих реченнях тотожності, напр.: *Мій батько - лікар (Лікар-мій батько); Його мрія - літати (Літати - його мрія); Вчитися - це шукати (Шукати - це вчитися).*

Порядок слів може стати засобом привернення або утримання уваги слухачів під час ділової бесіди чи публічного виступу, адже зміна взаєморозташування слів змінює логічний наголос у висловлюванні.

## **Final part**

Summarizing the topic: "The order of words in a sentence in English and Ukrainian" and issuing homework.

## **Інтегрований урок**

**з англійської мови та української літератури за темою :**  
**«Порядок слів у реченні англійською та українською мовами»**

**"The order of words in the sentence in English and Ukrainian"**

**Тип уроку** – комбінований інтегрований. Виникла необхідність проведення такого уроку. причини:

- в підручнику української мови для 8 класу є питання інтеграції з іноземною мовою, всі ці питання включені в урок;
- на уроках англійської мови існує проблема: які навчаються припускаються помилок при складанні пропозицій з готових слів і фраз, а також при перекладі пропозицій з української на англійську мову, основна помилка - неправильний порядок слів у реченні; існує проблема інтонації проголошення англійських пропозицій.

На уроці навчаються проводять порівняльний аналіз ознак пропозиції в українській та англійській мовах, так як є подібності та відмінності даних об'єктів вивчення в цих навчальних предметах.

**Мета :** узагальнення та систематизація знань учнів по темі: «Порядок слів у реченні англійською та українською мовами».

**Задачі:**

**Освітня:**

- порівняння основних ознак українських та англійських речень: порядку слів розповідного, питального і спонукального речень;
- розширення кругозору учнів.

**Розвиваючі:**

- розвиток умінь порівнювати, зіставляти, узагальнювати, робити висновки;
- вдосконалення навичок читання речень англійською мовою з використанням висхідній і низхідній інтонації.

**Виховна:**

- вдосконалення вміння спільного вирішення питань.

## **Хід уроку**

### **I. Організаційний момент**

#### **1. Привітання українською та англійською мовами:**

*Учитель 1 (учитель української мови):* Доброго дня, хлопці та дівчата!

*Учитель 2 (учитель англійської мови):* Good morning, girls and boys! Sit down, please! Nice to see you!

#### **2. Словникова робота**

Інтеграція (лат. Integratio - відновлення, заповнення, з'єднання - процес об'єднання частин в ціле) (Словник іноземних слів)

У загальному сенсі означає "об'єднання, взаємопроникнення".

Ось і ми з вами будемо "проникати" в тему нашого уроку, розглядати одні й ті ж явища з двох сторін: з боку української та англійської мов.

#### **3. Вихід на тему уроку**

І сьогодні на уроці ми з вами будемо знаходити подібності та відмінності в українській та англійській мовах по темі: "Порядок слів у реченні англійською та українською мовами". Ми з вами узагальнимо і систематизуємо знання з даної теми.

### **II. Основна частина**

#### **Вчитель англійської мови**

Порядок слів у реченні відіграє важливішу роль для англійської мови, аніж для української. Це можна пояснити тим, що в українській мові існує велика кількість різних префіксів, суфіксів та закінчень, що вказують на функції слів та їх взаємозв'язок у реченні, тому їхнє положення може бути порівняно вільним.

Англійська мова відрізняється тим, що зв'язок між словами та їхні функції виражаються за допомогою їхнього порядку в реченні. Тому необхідно знати правильне місце кожного члена (компонента) в реченні, не плутати їх та не міняти члени речення місцями (особливо підмет та додаток), так як це може призвести до зміни загального змісту речення.

### *Українська мова*

- *Джейн дивилася цей фільм минулої неділі.*
- *Цей фільм дивилася Джейн минулої неділі. (від перестановки підмета на додатку не змінюється загальний зміст речення)*

### *Англійська мова*

- *Jane watched this movie last Sunday. – Джейн дивилася цей фільм минулої неділі.*
- *This movie watched Jane last Sunday. – Цей фільм спостерігав за Джейн минулої неділі.*

Речення англійської мови можуть бути з прямим та непрямым порядком слів.

### *Прямий порядок слів*

Direct Word Order (прямий порядок слів) в англійській мові використовується в розповідних реченнях (стверджувальних або ж заперечних). Особливістю прямого порядку слів є те, що підмет завжди стоїть перед присудковою частиною.

При прямому порядку слів в більшості випадків дотримується наступний порядок слів у реченні:

1. *The Subject – підмет (Хто? Що?)*
2. *The Predicate – присудок (Що робить? В якому стані знаходиться? Ким або чим виявляється?)*
3. *Object – додаток (Кого? Чого? Що? Кому? Чому? Ким? Чим?)*
4. *Adverbial Modifier – обставина (Де? Коли? Як? Куди?)*
5. *I sent you a letter yesterday. – Я відправив тобі листа вчора.*
6. *They won't go with us to the party tomorrow. – Вони не підуть з нами на вечірку завтра.*

Означення не враховується в даній схемі послідовності, так як може залежати як від підмета, так і від додатка, тому в реченні може займати різні положення.

*1. Little Jenny plays with her friends every day. – Маленька Дженні грає зі своїми друзями кожен день.*

*2. Jack buys beautiful flowers for his wife every day. – Джек купує гарні квіти для своєї дружини кожен день.*

Непряний порядок слів

Indirect Word Order (непряний порядок слів або інверсія) – порядок слів, в якому підмет стоїть після присудка або ж певної частини присудка. Деякі типи речень потребують використання саме непрямого порядку слів.

Непряний порядок слів використовується в більшості питальних речень.

Перед підметом ставиться тільки частина присудка (допоміжне або модальне дієслово).

*1. Didn't you go to the cinema yesterday? – Чи ти не ходив вчора у кіно?*

*2. Would you bring me some tea, please? – Не міг би ти принести мені чаю, будь ласка?*

*3. Is Francis working in his room at the moment? – Чи працює зараз Френсіс у своєму кабінеті?*

Однак якщо присудок виражений смисловим дієсловом *to be* (бути) або *to have* (мати), то вони ставляться перед підметом та не потребують допоміжних дієслів. В сучасній англійській мові смислове дієслово *to have* частіше використовується з допоміжним дієсловом *do*.

*1. Have you a pen? – У тебе є ручка?*

*2. Do you have a pen? – У тебе є ручка?*

*3. Is she at home now? – Вона зараз вдома?*

Непряний порядок слів також використовується в реченнях, що починаються з *there* (конструкція *there is / there are*), де *there* використовується в якості вступу або формального підмета.

*1. There is nothing funny in what I say. – Нема нічого кумедного в тому, що я кажу.*

2. *There worked a lot of people for that plant.* – *На тому заводі працювало багато людей.*

3. *There plays Jane with her son in the garden.* – *В саду грає Джейн зі своїм сином.*

Непрямий порядок слів використовується в реченнях, що починаються зі слова *here* (ось, тут). Однак якщо підмет виражений займенником, тоді використовується прямий порядок слів.

1. *Here is your teddy.* – *Ось твій ведмедик.*

2. *Here comes my sister Monica.* – *Ось йде моя сестра Моніка.*

3. *Here is the house where Jack lives.* – *Це дім, в якому живе Джек.*

4. *Here he is!* – *Ось він!*

5. *Here we go!* – *Почнемо! Поїхали!*

Непрямий порядок слів зустрічається у другій частині складних речень після *so* (також як і) та *neither* (також не). В такому випадку в залежній (підрядній) частині використовується таке ж саме допоміжне дієслово, як і в головній частині.

1. *Jack didn't know how to repair that broken car, neither did we.* – *Джек не знав, як відремонтувати ту розбиту машину, не знали й ми.*

2. *Most of French are good at cooking and so are you, right?* – *Більшість французів готують добре, й ти також, чи не так?*

Непрямий порядок слів також використовується в простих окличних реченнях, що виражають побажання, напутні слова.

1. *Be it so!* – *Да буде так!*

2. *May you never be sad!* – *Нехай ти ніколи не будеш сумувати!*

3. *May all your wishes come true!* – *Бажаю тобі, щоб всі твої мрії збулися!*

Також непрямий порядок слів використовується для більшої виразності речення або ж для смислового підкреслення певної частини речення. Це залежить не від типу речення, а більше від бажання та намірів автора і

використовується в художній літературі. Часто непряний порядок слів вживається, коли на початок речення виноситься обставина.

*1.Silently and attentively did the man listen to the priest. – Мовчки та уважно слухав чоловік проповідника.*

*2.In the dark wood with no paths stood and shouted two boys. – У лісі темному, без жодної стежинки, стояли та кричали два хлопчика.*

Непряний порядок слів може бути використаним, якщо на початку речення стоять обставини *in vain* (даремно), *never* (ніколи), *little* (зовсім не), що передають негативне значення, а також слова *only* (тільки), *hardly* (наверряд чи), *no sooner* (одразу після) тощо. В такому випадку слід використовувати допоміжне дієслово *do* в необхідній формі, якщо присудок виражений смисловим, а не допоміжним або модальним дієсловом.

*1.In vain were we trying to find Mary in the wood. – Даремно ми намагалися знайти Мері у лісі.*

*2.Never before have I seen such beautiful park. – Ніколи до цього я не бачив такого гарного парку.*

*3.Little does he think that he doesn't need our help. – Він зовсім не думає, що потребує нашої допомоги.*

Непряний порядок слів зустрічається також після слів *so* (так), *thus* (таким чином), *now* (зараз, тоді), *then* (тоді, після), що стоять на початку речення. Якщо підмет виражений займенником, то у реченні використовується прямий порядок слів.

*1.Now was the time to attack. – Тоді настав час для нападу.*

*2.So spent he his holidays in Paris. – Так (таким чином) він провів свою відпустку в Парижі.*

*3.Thus spoke Mr. Jameson standing near the door. – Так говорив містер Джеймсон, поки він стояв біля дверей.*

Непряний порядок слів може використовуватися після прислівників, що вказують на напрямок, наприклад, *in*, *out*, *down*, *away*, *up*, якщо вони стоять на початку речення.

1. *Away ran children.* – *Діти утекли геть.*

2. *Down fell Peter.* – *Пітер впав вниз.*

3. *Up flew Kate's balloon.* – *Кулька Кейт летить вгору.*

Якщо підмет виражений займенником, то в таких реченнях використовується прямий порядок слів.

1. *I fell down.* – *Я впав.*

2. *It flew away.* – *Воно летіло геть.*

Непрямий порядок слів також вживається в умовних реченнях без сполучників, якщо присудок підрядної частини виражений дієсловами *was, were, had, could* або ж *should*. З непрямым порядком слів речення звучать емоційніше та яскравіше.

1. *Even was Ann starving, she would never ask for money.* – *Навіть якщо б Енн голодувала, вона б ніколи не попросила б грошей.*

2. *I would have felt better, had I stayed at home instead of going to school.* – *Я б почував себе краще, якщо б залишився вдома, а не пішов до школи.*

3. *Jack wouldn't take a taxi at night to go home, could he stay at our place.* – *Джек не викликав би таксі увечері, щоб поїхати додому, якщо б він міг залишитися у нас.*

### **Вчитель української мови**

Порядок слів - це властиве мові взаємне розміщення членів речення при певній смисловій структурі висловлювання. Він зумовлений граматичною будовою мови, закріплений літературною традицією. Українська мова допускає відносно вільний, гнучкий порядок слів у реченні. Існує порядок слів *прямий і зворотний (інверсія)*.

Однією з особливостей побудови речення в офіційно-діловому і науковому стилі мови є *прямий порядок слів*. Він виражається у таких позиціях головних і другорядних членів речення:

- підмет стоїть перед присудком: *Інфляція стала невід 'ємною ознакою економіки в ХХ ст.; Праця, земля і капітал - основні фактори виробництва;*

- узгоджене означення, виражене займенником, прикметником, порядковим числівником, дієприкметником, стоїть перед означуваним словом: *особливості інфляційних процесів у перехідних економіках; Національні економічні системи функціонують у конкурентному довіллі;*

- неузгоджене означення (виражене іменником, неозначеною формою дієслова, прислівником та ін.) вживається після означуваного слова; *доходи від вибору ресурсозбереження; чинники успіху; угода про позики; бажання працювати, робота вручну;*

- додаток займає позицію після слова, яке ним керує: *Розгляньмо докладніше проблему оподаткування ділових фірм; Соціологія може надати значну допомогу службі зайнятості;*

- в обставини вживаються довільно: *Упродовж 1991-1996рр. суттєво зменшилася інвестиційна активність в Україні; Українська економічна наука як самостійне явище вивчена лише фрагментарно;*

- в місці вставних слів і словосполучень залежить від того, що саме треба виділити. Вставні слова на початку речення стосуються усього речення, усередині - того слова, що стоїть після них. Вставні слова вказують на сказане раніше, служать для пояснення окремих слів і словосполучень, відсилають до джерел, допомагають висловити ступінь вірогідності тощо, напр.: *Як було зазначено, особливістю інфляції у перехідних економіках є Ті надмірно високі темпи; Як відомо, перехід від економіки з централізованим плануванням до ринкових відносин -процес непростий і болісний; Письменник - це, вважай, ціла галактика зі своїми магнітними бурями, супутниками, періодами неспокійного сонця (Б. Олійник).*

Чи змінюється зміст речення зі зміною порядку слів? До прикладу вільно поміняємо місцями члени речення: *Я розповім вам усе. Усе я вам розповім. Вам я все розповім.* Кожне речення є внутрішньою парадигмою однієї конструкції, але змінюється інтонація, смисловий наголос. Вибір мовцем того чи іншого порядку слів залежить від умов спілкування, мети і змісту

висловлювання, структури думки, того, що саме вважає мовець основним у комунікативному плані, контексту тощо.

Порядок слів належить і до таких стилістично-синтаксичних категорій, з якими найчастіше пов'язують змістову чіткість, виразність, стилістичну тональність фрази. Початковий рядок Шевченкового вірша *Рече та стогне Дніпр широкий* - постраждав би, якби ми впорядкували члени речення: Широкий Дніпр реве та стогне. Початкова і кінцева позиції слів у реченні надзвичайно виражені. До речі, у ділових текстах, вважають, інформаційна роль порядку слів зростає ближче до кінця речення, напр.: *У секторі підприємництва в Англії щорічно створюються сотні тисяч нових робочих місць.*

Отже, інверсія має бути підпорядкована певній меті, найчастіше - надати ваги якомусь слову, напр.: *Порожніми балачками переповнений світ; Силою і примусом, грубістю і погрозами можна підкорити собі інших, але це буде вдаваний успіх; Полішити якість використання інформаційних систем у повсякденній практиці економіста можуть і зобов'язані вищі навчальні заклади.*

Деколи інверсія шкодить логіці викладу, тоді вона стає неможливою, а саме:

- а) якщо підмет і прямий додаток перебувають дуже близько один від одного і мають однакове формальне граматичне вираження, напр.: *Радість дає знання; Гнів викликав біль; День змінює ніч; Вчинок зумовлює слово;*
- б) у так званих реченнях тотожності, напр.: *Мій батько - лікар (Лікар - мій батько); Його мрія - літати (Літати - його мрія); Вчитися - це шукати (Шукати - це вчитися).*

Порядок слів може стати засобом привернення або утримання уваги слухачів під час ділової бесіди чи публічного виступу, адже зміна взаєморозташування слів змінює логічний наголос у висловлюванні.

### **Заклучна частина**

Підведення підсумків з теми: «Порядок слів у реченні англійською та українською мовами» та видача домашнього завдання.